

samtidig gør ham til en politisk skikkelse, da virker de fremlagte præmisser for denne konklusion dog ikke ligefrem overbevisende – her tænkes på, at han inden for modstandsbevægelsen skulle være den af lederne, »der havde det videste udsyn og det dybeste indblik«. Hæstrups meget velskrevne studie fører nærmest frem til, at Munck var en fremragende embedsmand (departementschef, generalstabschef eller ambassadør, eller hvad man nu vil) for modstandsbevægelse og Frihedsråd.

Vagn Dybdahl

*Christiansborg Slot I-II.* Udgivet af Folketingets præsidium under redaktion af Kristian Hvidt, Svend Ellehøj og Otto Norn. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1975). 415 + 407 s., 791 ill.

Karakteren af det nuværende Christiansborgs slotskompleks antyder anlæggets komplicerede bygningshistorie, hvis sammensathed afgørende er betinget af de to gennemgribende brande i henholdsvis 1794 og 1884. Selve slotsbygningen, som den i dag fremstår, er det tredje Christiansborg, der opførtes i 1907–28, mens ridebaneanlægget med de to rokokopavilloner og Slotskirken er de afsnit fra henholdsvis det første og det andet Christiansborg, der undgik ruiner ved de to brande. Ud over en omfattende behandling af disse tre slotte leverer det store tobindsværk, der i sit udstyr er repræsentativt anlagt, analyser af Københavns Slot og Absalons Borg – de to bygningsværker, som gik forud for Chr. VI's residensslot, der blev det første Christiansborg. Herudover omtales »Christians-

borg som arbejdsplads« i en afsluttende artikel af folketingsformanden Karl Skytte, og endelig er værket forsynet med engelske resumeer af samtlige bidrag.

Det stærkt begrænsede historiske materiale har været vilkårene for såvel Hans Stiesdals afsnit om Absalons Borg som for Helge Gamraths behandling af Københavns Slot, som 1727 stod færdig efter Frederik IV's ombygning, der forsøgte at homogenisere alle de uregelmæssigheder, uvidelser og fornyelser, som havde fundet sted siden genopbygningen efter ødelæggelsen af Absalons Borg i 1369. Det gælder for begge præsentationer – som for værket som helhed – at de er grundigt rekonstruerende og kompetente ud fra deres præmisser, og Stiesdal underbygger yderligere formodningen om, at der har været tidligere fortifikation ved København end Absalons forsvarsanlæg.

Niels G. Bartholdy og Klaus Kjølshen skriver om henholdsvis »Paradeslotets hverdag« og »Livet på det andet Christiansborg«, der i 1803 blev påbegyndt efter tegninger af C. F. Hansen, hvis klassicisme bl. a. måtte inkorporere murene efter det udbrændte slot. Det er Hakon Lund, der analyserer såvel dette andet Christiansborg som Chr. VI's enevældige paradeslot, ligesom han også gennemgår Chr. Vs projekter til en ny residens. Lunds bidrag til Christiansborg-værket er indgående behandlinger af et materiale, der ikke tidligere har fået en så omhyggelig og omfattende gennemgang, der bl. a. rummer en problematisering af Häussers andel i det første Christiansborgs arkitektoniske udformning. Det er således kun i ridebaneanlægget, at Hakon Lund med sikkerhed tør fastholde Häusser som formgivende instans.

Det tredje og nuværende slot behandler Kristian Hvidt og Knud Mil-lech, hvor den sidstnævnte har skrevet om det bygningshistoriske, mens Hvidt bl. a. har behandlet den politiske strid mellem Højre og Venstre i spørgsmålet om nyopførelse efter den sidste brand. Gennemgangen af det tredje Christiansborg, der giver et interessant indblik i spillet omkring kaldelsen af Theophilus Hansen og konkurrenceudskrivningen med dens resultat i projektets overdragelse til Thorvald Jørgensen, leverer et vægtigt bidrag til en yderligere behandling af den borgerlige offentligheds institutionsarkitektur i Danmark.

Christiansborg-værket er, betragtet inden for dets egne rammer, et yderst kompetent arbejde, der fremlægger en mængde nyt. Hvad man bl. a. kunne »mangle« var en præcisering af Christiansborg'erne i forhold til historiske begreber om repræsentativ offentlighedsform og borgerlig offentlighed. Et vigtigt basismateriale til en sådan præcisering har det store tobindsværk under alle omstændigheder.

*Lars Dybdahl*

Mirjam Gelfer-Jørgensen:

Dansk kunsthåndværk 1730–1850.  
(Gyldendal, 1973). 236 s., 140 ill.

Gelfer-Jørgensens bog er ikke den udtømmende fremstilling af emnets historie, som titlen kunne antyde; den intenderer imidlertid heller ikke at være det. Den vil, som det siges i indledningen, forsøge »at give et indtryk af det, der rørte sig inden for nogle af kunsthåndværkets hovedområder, hvilke påvirkninger, der var

mærkbare, og hvilke tendenser, der var fremherskende«. At det er det stilhistoriske perspektiv, der dominerer i behandlingen, peger selve struktureringen af denne på: det er de udenlandske påvirkninger, der er basis for fremstillingen, hvis kunsthistoriske rammer et rokokoen og klassicismen. Bogen åbner med en gennemgang af det franske boligideals indflydelse på udformningen og indretningen af interiørerne på Chr. VI's Christiansborg og rækker op til og med den pompejanske klassicisme, som blev udformet hos primært Abildgård, Freund og Bindsbøll – arkitekten for Thorvaldsens museum, hvis interiører og møbler kort karakteriseres.

Forfatteren har helt åbenbart et omfattende kendskab til det stof, som hun inddrager. Bogen er en væsentlig publikation inden for sit område og rummer i flere afsnit gode perspektiver på materialet, ikke mindst i kapitlet »Merkantilisme-nationalisme«. Det er uheldigt, at noteapparatet ikke er mere omfattende, end det er, ligesom det også kan påpeges, at en indgående diskussion af de problematikker, som forfatteren kort omtaler i indledningen, var at foretrække frem for en reducere af dem til omtrent et blot »personlig skøn«. Det drejer sig således bl. a. om anvendelsen af begreberne kunsthåndværk og -industri, hvor Gelfer-Jørgensen ganske vist strejfer den faktiske diffusitet i omgangen med disse begreber, men egentlig accepterer uklarheden ved at henholde sig til »det personlige skøn« i stedet for at forholde sig analytisk over for produktionsmetoderne og arbejdsprocessernes forskelligartethed, som produkterne fremstår som resultat af.

*Lars Dybdahl*